

Лукашук О.М.
аспірант,
асистент кафедри національної безпеки,
права та міжнародних відносин
Державний університет «Житомирська політехніка»

МОНІТОРИНГ СТАНУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ЯК ОБ'ЄКТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну спричинило безповоротні та вкрай негативні наслідки для здоров'я населення. Збройна агресія призвела до вчинення насилля, травм, поранень, що можуть бути серйозними та призвести до летальних випадків. Території, на яких проходять активні бойові дії, є занадто небезпечними для здоров'я та життя, так як постійних стрес, тривога порушують психологічний стан громадян. Під час військових конфліктів виникає низка проблем, а саме демографічна криза, порушується доступ до медицини на окупованих та звільнених територіях, зростає фінансова неплатоспроможність населення. Проблематика моніторингу громадського здоров'я як об'єкта публічного управління в системі охорони здоров'я є важливим та актуальним питанням за умов впливу ризиків, які відбуваються під час війни.

російське вторгнення на територію України є серйозним порушення економічного, соціального та екологічного стану нашої держави. Під час збройного конфлікту населення знаходиться в постійному страху, напрузі, відбуваються порушення сну внаслідок щоденних бомбардувань, що призводить до суттєвого погіршення стану здоров'я людини та зростанню кількості захворювання. Задля збереження свого життя громадяни, які знаходять в зоні бойових дій змушені покидати свої домівки та шукати тимчасового притулку в інших регіонах чи за кордоном. Згідно з даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців станом на квітень 2023 року за кордоном знаходиться понад 5 млн українців [1]. Перебування та скупчення великої кількості людей на одній території спричиняє небезпечну епідеміологічну ситуацію. Так,

Європейський центр профілактики та контролю захворюваності під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну розробив рекомендації щодо профілактики та методи контролю задля зменшення поширеності інфекційних захворювань серед українців, що перебувають за кордоном. Спеціалісти Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності ініціювали потребу у терміновому запровадженні заходів щодо епідеміологічного нагляду щодо окремих інфекційних захворювань, особливу увагу при цьому наполягають приділити громадянам, які знаходяться у центрах прийому біженців, адже саме ця категорія людей є найуразливішою до захворювань інфекційного характеру. Через активні військові дії на територіях, де проживали громадяни до міграції, відсутність доступу до медичних послуг або ж взагалі їх відсутність, незадовільні умови життя є першочерговою причиною розповсюдженості інфекційних захворювань. Запобігти масовому захворюванню на різні види інфекцій можна шляхом проведення вакцинації, оскільки вакцинація є головною складовою громадського здоров'я [2]. До основних інфекційних захворювань серед українців можна зарахувати такі види захворювань: сезонний грип, COVID-19, застуда, що спричинена риновірусами, аденовірусами, вірусами паригрипу, гострі респіраторні інфекції або грипоподібні захворювання, поліомієліт, ботулізм, кір, краснуха, правець, пневмококова інфекція, туберкульоз легень та ВІЛ [3].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)/ЮНЕЙДС Україна займає друге місце серед країн Європи за кількістю ВІЛ-інфікованих [4]. Війна спричинила серйозні проблеми у сфері громадського здоров'я, зокрема відбулося порушення логістичних ланцюгів доставки медичних препаратів до пацієнтів з ВІЛ-інфекцією, понад 30 медичних закладів припинило свою діяльність через окупацію чи руйнування, порушено доглядом за хворими з ВІЛ/СНІД. Доступ до антиретровірусної терапії під час активної фази військових дій став вкрай важким у таких регіонах, як: Чернігівська, Миколаївська, Херсонська, Харківська, Донецькій та Запорізькій областях.

Під час збройної агресії громадяни знаходяться у постійному емоційному напруженні, що призводить до поширення та загострення хвороб системи

кровообігу. Одними з найпоширеніших хвороб систем кровообігу в Україні є ішемічна хвороба серця та інсульт. У загальній структурі захворюваності населення, хвороби системи кровообігу у 2022 році становили найбільшу питому вагу понад 64,15 % [5].

Вкрай важливим чинником громадського здоров'я під час війни є також психологічне здоров'я населення. Кожен громадянин України, який проживає на її території відчув наслідки гібридної війни, яку веде рф проти українців. Нажаль, в Україні дані невійськові методи відпрацьовуються серед населення, що знаходиться у тимчасовій окупації, громадяни, що потрапляють в полон та в інформаційному просторі. Під час війни відбувається економічний спад, що призводить до збільшення розладів психіки та поведінки громадян, яка може призвести до здійснення самогубства та вживання психотропних препаратів.

Посттравматичний стресовий розлад(ПТСР), стрес, апатія, панічні атаки, тривожні розлади та розлади поведінки, що провокують схильність до вживання наркотичних препаратів та алкогольних напоїв [6]. Серйозним негативним наслідком війни для населення в майбутньому є розвиток посттравматичний стресовий розладу. Поширеність ПТСР у середньому складає близько 30 % серед громадян, які залишилися в країні під час війни, та які виїхали за кордон. Основні чинники, які формують високий показник ПСТР серед біженців та громадян, що проживають у зоні бойових дій: рівень освіти, вимушена зміна проживання, повітряні тривоги та звуки обстрілів та бомбардувань. Варто зазначити, що жінки, які стали свідками збройної агресії мають вдвічі більший ризик захворюваності посттравматичний стресовий розлад ніж чоловіки. Вагітні жінки, у кого виявлено тривалі ПТСР можуть спровокувати затримку психічного та розумового розвитку у дитини, порушень поведінки та комунікацій у немовлят [7].

Підсумовуючи, під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну система громадського здоров'я опинилася у вкрай складному становищі. Збереження здоров'я громадян під час війни, реалізація політики щодо надання безоплатної медичної та психологічної допомоги постраждалим внаслідок ракетних обстрілів, інформативне забезпечення громадян щодо екстреної

медичної допомоги під час бомбардувань, мають бути основними стратегічним напрямками у реалізації публічного управління в сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Operational Data Portal [Electronic resource]. – Access mode : <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

2. Профілактика та боротьба з інфекційними захворюваннями в умовах агресії росії проти України / А.Врочинська, В.Раймер, А.Куна, М.Бяла // Обговорення рекомендацій ECDC. – 2022. – С. 80–88.

3. Public health needs of migrants, refugees and asylum seekers in Europe, 2015: Infectious disease aspects / Jan C. Semenza, Paloma Carrillo-Santistevе, Herve Zeller et al. // European Journal of Public Health. – June 2016. – Vol. 26, Issue 3. – P. 372–373 [Electronic resource] – Access mode : <https://academic.oup.com/eurpub/article/26/3/372/2467352>.

4. UNAIDS Reference Group [Electronic resource]. – Access mode : <https://aidsinfo.unaids.org/>.

5. Кількість померлих за причинами смерті у 2020–2022 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukrstat.gov.ua/>.

6. Галецька І.І. Методологічні проблеми вивчення психологічного здоров'я / І.І. Галецька // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К. : Главник, 2005. – Вип. 26. – С. 320–325.

7. Global Health Observatory data repository [Electronic resource]. – Access mode : <https://apps.who.int/gho/data/node.main.686?lang=en>.